



deprem aktivitemiz devam ediyor! ya tedbirler?

58

Bir deprem ülkesi olan Türkiye’de, aletsel dönem olarak tanımladığımız 1900’lü yılların başından itibaren meydana gelen hasar yapıcı depremlerde yaklaşık 100 bine yakın yurttaşımız hayatını kaybetmiş, 700 bine yakın konutumuz hasar görmüştür. Yürürlükte olan Türkiye Deprem Bölgeleri haritasına göre nüfusu bir milyonun üzerindeki 11 büyük kentimizin, ülke nüfusunun % 70’inin ve büyük sanayi tesislerinin % 75’inin kurulmuş bulunduğu bölgeler 1. ve 2. derece deprem bölgeleri içinde yer almaktadır.

Deprem Aktivitemiz Devam Ediyor..

AFAD Başkanlığının Deprem Araştırma Dairesi tarafından işletilen Türkiye Deprem Veri Merkezi kayıtlarına bakıldığında, 2015 yılının Aralık ayına kadar ülkemizde meydana gelen deprem sayısı 21 bin civarındadır. Bu yılın son dönemlerinde özellikle Doğu Anadolu bölgesinde depremlerde bir yoğunluk olduğu gözlenmektedir.

29 Kasım 2015 tarihinde Malatya ilimizin Hekimhan ilçesinde AFAD Başkanlığı kayıtlarına göre 5.0 büyüklüğünde, 22 km derinliğinde bir deprem kaydedilmiştir. Bu deprem sonrası günümüze kadar yaklaşık 140 adet artçı deprem meydana gelmiştir. Şiddet değeri VI olarak verilen depremin ivme değeride yine AFAD Başkanlığı tarafından Malatya Hekimhan istasyonunda oldukça yüksek bir değer olarak 288 gal ölçülmüştür. Bu kadar yüksek bir ivme değeri ve genelde kırsal kesimdeki yapıların kalitesiz oluşundan dolayı bu depremde hasarlı konutlar saptanmış ve bir vatandaşımızın yaralandığı depremde can kaybı yaşanmamıştır.

Bu depremden 5 gün sonra 3 Aralık 2015 tarihinde bu sefer Bingöl ilimizin Kığı ilçesinde gece 01.27’de AFAD Başkanlığının Türkiye Deprem Veri Merkezi kayıtlarına göre 5.3 büyüklüğünde, 10.6 km derinliğinde önemli bir deprem daha meydana gelmiştir. Kuzey Anadolu fay sistemi ile Doğu Anadolu fay sisteminin

kesişiminde yer alan Karlıova ilçesinin doğusundaki yerel makaslama faylarına bağlı gelişen depremde Kuzey-Güney yönünde 51.4 gallik maksimum ivme değeri ölçülmüştür. Az sayıda hasar ihbarı alınmasına karşılık can kaybı yaşanmaması sevindiricidir. Deprem meydana geldikten sonraki ilk 12 saatlik dilim içinde yaklaşık 70'e yakın artçısı kaydedilen deprem aktivitesinde en büyük artçı deprem 4.0 büyüklüğünde olmuştur.

Ya Tedbirler?

Depremsellik açısından dünyanın en aktif kuşaklarından biri üzerinde yer alan Ülkemizde deprem; dün olduğu gibi, bugün ve yarın da tekrar tekrar karşımıza çıkmaya devam edecektir. Bu jeolojik gerçekliği bilmemize ve depremin, yaşadığımız bu aktiviteleri ile kendini sık sık hatırlatmaya devam etmesine rağmen, bir doğa olayı olan depremlerin birer afete dönüşmesini engellemeye yönelik çalışmaların bırakın tamamlanmasını, sürdürüldüğünü bile söylememiz mümkün olamamaktadır.

Afet zararlarının doğrudan belirleyicisi olan; düşük standartlarda sağlıksız ve yasadışı bir yapılaşma, ranta dayalı hızlı ve düşük nitelikli kentleşme, bilimsel normlara dayalı arazi kullanım ve yer seçimi kararlarının rantsal kaygılara yenik düşmesi, denetimsizlik ve tüm bu olumsuzlukları giderecek yasal düzenleme ve idari yapılanmaya ilişkin bütünlüklü bir çalışmanın yapıldığından söz etmek imkansızdır.

Bugün, ulusal bir afet yönetim sisteminin oluşturulması yönünde değişik gayretler bulunsa da gelinen noktada sorunlar hala devam etmektedir. Doğası gereği, birçok kurum ve kuruluşu ilgilendiren, çok aktörlü ve çok disiplinli afet yönetim sistemi içerisinde merkezi yönetim, yerel yönetim, kamu tüzel kişileri, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve halkın, sistemin her aşamasındaki (zarar azaltma, önceden hazırlık, müdahale ve iyileştirme) görev, yetki ve sorumlulukları arasında akılcı dengeler, rol ve görev dağılımları oluşturulamamış ve sürdürülebilir, etkili ve verimli bir yönetim yapısı geliştirilememiştir.

Sonuç olarak, bugün düne göre, depremlere karşı daha bir güvende olduğumuzu maalesef söyleyemiyoruz.

Sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamak her yurttaş için temel bir insan hakkıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi AİHM, 1999 yılında meydana gelen depremle ilgili yapılan başvuruda Türkiye'yi haksız buldu ve 128 bin euro maddi tazminata mahkum etti. AİHM, "Türkiye'nin sorumlularla ilgili etkili soruşturma yürütmediğine" hükmederek "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yaşam hakkıyla ilgili 2. maddesinin ihlal edildiği" görüşüne vardı. AİHM gerekçeli kararında, "Türkiye'deki davalarda sorumlularının bulunması konusunda etkili olunamadığı"ni değerlendirdi.

Verilen bu karar hem ülkemizde hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni uygulayan tüm devletler için emsal karar niteliğindedir. Bu emsal karar Soma faciası gibi davalarla ilgili olarak devletin sorumluluğunun vurgulanması açısından önem taşıyan bir nitelikte olmuştur.

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf bir ülkedir ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında herkesin yaşama hakkı ve buna bağlı adil yargılanma hakkı vardır. 1999 depreminde yaşamını yitirenlerin ailelerinin yapmış olduğu bu başvuru; adil yargılanma, idarenin sorumluluğu ve kamu görevlilerinin yargılanmaması ile ilgilidir ve AİHM'nin Türkiye aleyhine vermiş olduğu 128 bin euroluk tazminat da yine Sözleşmenin 46. Maddesi gereği Türkiye'yi bağlamakta ve benzer şekilde mağdur olanlara da dava açma hakkı tanımaktadır.

Bu durum, Deprem ve/veya diğer afetler nedeniyle yaşanacak olan can kayıplarında, devletin gerekli önlemleri almadığı gerekçesiyle yaşam hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmasına ve yeni tazminatlar ödemesine de yol açacaktır.

Bu bağlamda, ruhsat veren merkezi ve yerel kamu idarelerinin temel görevlerinden biri de yurttaşların afetlere karşı can güvenliğini sağlamak, sağlıklı ve güvenli yapıların üretilmesini ve buna ilişkin denetim görevinin yerine getirilmesini sağlamaktır.

Çünkü, Bir afet ülkesi olan yurdumuzda yapı güvenliği, Odaların da denetim süreçleri dışında bırakılması nedeniyle bugün daha fazla denetim dışı bir hale gelmiştir. Yaşadığımız çevre bugün, düne göre afetlere karşı daha güvenli değildir.

Ancak biz biliyoruz ki, başta deprem, heyelan, su baskını, kaya düşmesi gibi pek çok doğa olayının afete dönüşmesini önlemek, can kayıpları ve zararlarını azaltmak mümkündür. Çünkü **jeolojik bilgilerle açıklanması hiç de zor olmayan doğa olayları insan eliyle birer afete dönüştürülmektedir.**

1999 depreminden sonra yaşanan acı kayıpların en büyük nedenlerinden biri de Yapı Denetim Sistemidir. Ancak, ülkemizde yapı denetimi hala, “kaliteli ve afet güvenli bir yapıyı sağlamak üzere etüt-proje ve yapı üretim süreçlerinin denetimini gerçekleştiren bir sisteme” dönüştürülemediği.

Başarılı dünya örneklerinde olduğu gibi etkin ve bütünlüklü bir Yapı Denetim Sistemi, arsanın imar parseline dönüştüğü aşamadan başlamak üzere **“etüt-proje ile etüt- projeye uygun yapı üretim”** süreçlerini denetleyecek bir sistematüğün oluşturulması ile mümkün olabilmektedir. Ancak, ülkemizde halen bu bakış açısı gelişmemiş; **Yapı Denetim Sistemi “bina inşasının denetimine” indirgenerek işletilmiş, “etüt- proje” kapsamında yapılan “jeolojik-jeoteknik araştırmalar” kanuni düzenlemelere de aykırı biçimde denetim süreçlerinin dışında bırakılmıştır.**

Bu aşamada, her yönüyle etkin ve güvenli bir denetim sisteminin doğru tanımlar üzerinden yeniden kurulması kaçınılmaz bir ihtiyaç haline gelmiştir. Yapı denetim sürecinin yapının üzerine inşa edileceği parselin zemine aplikasyonundan başlayarak, parsel üzerinde gerçekleştirilecek zemin ve temel etüdü ile yapının tamamlanmasından sonra yapının izleme ve bakım süreçlerini de dikkate alarak yeniden tarif edilmesi ve yapı ruhsatı vermeye yetkili kuruluşlar ile yapı denetim kuruluşlarının bu denetim içindeki fonksiyonları yeniden tanımlanmalı, **açık toplum ve çağdaş demokrasinin gereği olarak toplumun can ve mal güvenliğini yakından ilgilendiren yapı üretim ve denetim süreçlerinde meslek odalarının kamusal denetim adına sürece müdahillikleri artırılmalıdır.**

Depremlerin Yarattığı Onca Acı Tecrübeye Rağmen “Yapı Güvenliğinin Hala Denetim Dışı Olduğu Bir Ülkede, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Olarak Taleplerimizi Bir Kez Daha Kamuoyunun Bilgisine Sunuyoruz.

Afet güvenli bir yapı için;

- **Yapı Denetim hizmeti kamusal bir görev ve sorumluluk olarak görülmeli, piyasa koşullarına**

göre şekillendirilmemeli, toplumun can ve mal güvenliği için yapı üretim ve denetiminde odalarının kamusal denetim adına sürece müdahillikleri artırılmalıdır.

- Yapı Denetim Sistemi arsanın imar parseline dönüştüğü aşamadan başlamak üzere **“etüt-proje ile etüt-projeye uygun yapı üretim”** süreçlerini de denetleyecek bir kapsama kavuşturulmalıdır.
- **Yapı üretiminin temel basamağı olan “etüt-proje” süreçleri kapsamındaki “jeolojik-jeoteknik etütler-sondaj ve laboratuvar” çalışmaları bünyesinde jeoloji mühendisinin de yer aldığı yapı denetim kuruluşları veya yetkili idarelerce yerinde denetlenmelidir.**
- Afet güvenli yapı üretim ve denetim süreçlerinin, temel unsurlarından olan jeoloji mühendisliği hizmetleri ve jeoloji mühendislerinin yapı denetim sistemi içinde yer alması için Yapı Denetim Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği revize edilmelidir.
- **Jeoloji Mühendisliği hizmet süreçlerini planlamak, uygulama süreçlerini yönlendirmek ve denetlemek için başta Belediyeler olmak üzere yerel yönetimlerde jeolojik-jeoteknik etüt (zemin etütleri) birimleri kurulmalı ve bu birimlerde jeoloji mühendisi istihdamı zorunlu hale getirilmelidir.**

Depremlerin önlenemeyeceğini, ancak afete dönüşmesinin engellenebileceğini, ve zararlarının azaltılmasının mümkün olduğunu biliyoruz.

Dili jeolojiyle yazılmış olan doğa ve doğa olaylarının ancak jeoloji mühendisleri eliyle çözümlenebileceği gerçeği temel alınarak; sağlıklı ve yaşanabilir bir çevrede güvenli bir barınma için yapı denetim süreçlerinde jeoloji mühendislerinin mutlaka yer almasını, yerel yönetimler ile yapı denetim kuruluşlarında jeoloji mühendisi istihdamının bir zorunluluk haline getirilmesini bilimsel, teknik ve kamusal bir sorumluluğun gereği olarak görüyoruz.

Tüm bu gerçekler ışığında, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak; doğa olaylarının afete dönüşmesi için siyasi iktidarı bir kez daha bugüne kadar önerdiğimiz düzenlemeleri bir an önce hayata geçirmeye, depremlere karşı yaşam hakkını koruma sorumluluğunu yerine getirmeye çağırıyoruz. Saygılarımızla